

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2.50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat 16 h
dvakrat 14
trikrat 12
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpiše služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 12. julija 1918.

Potreba skupnega lista za jugoslovansko učiteljstvo.

Sežansko učiteljsko društvo je na zborovanju 28. jan. t. l. pozvalo »Zavezo«, da bi se ustanovil skupen list za vse jugoslovansko učiteljstvo kot priloga »Tovarišu«, oziroma srbohrvaskih učiteljskih časnikov. V seji »Zavezinega« upravne odbora dne 28. marca se je o tem tudi govorilo. Časnikarski odsek je stvar priporočal, predsednik pa je povedal, kako je sam razumel predlog sež. učit. društva: v »Tovarišu« naj bi se odprla posebna rubrika za vesti s srbohrvanskega juga. To menda predvsem iz razloga, ker bi bila mesečna priloga predraga.

Ker vidim, da ideja predloga ni jasna in ker berem v »Tovariševem« poročilu o seji upravnega odbora (17. 5.), da sem se celo pridružil predsednikovemu mnenju, moram predvsem povedati, da posrednje ni res ter dostaviti nekoliko besed v boljšo razumevanje, da važna stvar ne steče spet kakor voda v pesek.

Naša stanovska organizacija ima sicer jugoslovanski naslov, v resnici pa je čisto dualistično prikrojena. Res je, drugačno združenje bi bilo tudi nemogoče, formalno združenje namreč. Toda nam je oblika malo mar. Stvar, ki ji je že naravno določen razvoj, gre in mora mimo vseh ovir, preko vseh umetnih meja. Potreba je tukaj, organska potreba raz našega političnega življenja, da se zbliža in bolje spozna jugoslovansko učiteljstvo v monarhiji, zato je tudi neizogibno, da se potrebi zadovolji, da se store koraki, ki jih žene naprej nezadržljivi ritem časa.

Zdi se, da je pri učiteljstvu, kakor v vsej naši inteligenci, prav toliko ognjene navdušenja preveč, kolikor je bilo doslej premalo realnega smisla za velike stvari, ki so nam skupne. Pol stoletja so nam vzeli, ko so nas leta 1867. ločili. Kulturno in gospodarsko so nas udarili, če tudi morda niti videli niso takrat vse dalekosežnosti svojega dejanja. Tem zavestnejše izkoriščajo danes položaj vsi, ki so jim take razmere v gospodarsko, torej tudi v politično korist. Veliko kulturnega, veliko narodno-gospodarskega dela, ki je možno zgolj z združenjem sil in z medpokrajinskim strnjemjem, bi lahko izvršili, ko bi ne bili raztrgani v male krpe šibkih upravnih ozemelj s pisanimi listvami kompetenčnih in nekompetenčnih instanc. Onemogočil je to delo nezdrav in nemoralen sistem, ki nam ni pustil do moči, s katero bi se lahko ubranili izrabljanju in zlorabljanju. Gotovo je, da nosi ta sistem skrivno krivo, ki je nad nami vseini in prav zaradi tega ne bo mogla zgodovina drugače, kakor da ga obsodi. Izpodkopati tak sistem je potrebno, civilizatorno delo, in sicer prav tako v interesu zvezne monarhije, kakor nas samih. Zakaj državni organizmi imajo svojo naravno rast in kdor jim dela silo, je kriv vseh boleznih, ki napadejo organizem. Ko bi obdunavska monarhija svojo misijo, kakor se je najizraziteje pokazala v dobi Evgena Savojskega, dosledno vršila, ko bi sama ne prelomila s to tradicijo naravne nujnosti v usodepolnem letu 1867, bi tudi današnje krize ne mogla doživeti. Zato pa je zdaj le en izhod: home rule vsem avstrijskim narodom! Danes so to sicer še vedno »megleni nestvori« v očeh naših reakcionarnih državnih duhov, toda čas velikih problemov ne bo mogel drugače rešiti,

in kar se danes še z vso necivilizatorno silo pobija, bo prihodnost sankcionirala kot pravo in dobro.

Zato je naša dolžnost tako nasproti državi, kakor nasproti nam samim, da ta nujni proces pospešujemo, da smo element napredka v razvoju skupne domovine.

Toda duh sam, ki zahteva novih tvorb, politični pogum še ne zadošča, da se misel prebije navzgor. Ideja mora dobiti krvi, da izzove odločitev. Razliti se mora v tla, da jo končno vsrka vsaka življenska celica. Šele gnotni interesi, široka zavest vsakega posameznika, da so mu ti interesi skupni, morejo dati vsemu gibanju toliko silo, da se misel končno uveljavlja.

In takega realnega dela, ki bi zavest skupnosti interesov zbudil in poglobil v zadnjem gorjancu, je bilo tekom dolgega polstoletja v nas premalo. Tem bolj občutimo danes ta naš politični nedostatek. Nele za posamezne sloje velja to, marveč tudi za cele politične stranke. Vsak posamezni del jugoslovanskega življa v monarhiji že gospodarsko ne zadošča za samostojno državnost, pa se kujejo v nas samih pisani načrti, kakor bi bili vsak zase velik, svetovni narod! Dogodki tekom svetovne vojne v naših zemljah so nam sicer marsikaj razodeli, so nam v razmenama kratki dobi prinesli naukov, ki bi jih drugače ne polagoma dozorelo realno podrobno delo, toda kar je ostalo nestorjenega, bo tudi po vsem tem požaru še vedno zahtevalo izviršitve.

Zato pa naj nas nič ne moti, kako bodo padle kocke. Dolge dobe so v zgodovinski kratki nihljaji, zato pojdemo svojo pot dalje, trdovratno, dosledno pot graditelja.

Kakor straže smo postavili učitelji na polja in v gore, povsod, kjer je našel človek kotiček zavetja. Povsod imamo odprte oči, povsod vidimo nekoliko dalje kakor oni, ki jemlje njivi plodove, ki kosi planino, ki seče gozd. Zakaj bi tedaj ne kazali ljudem poti, ki jih sami ne najdejo? Zakaj bi ne sprožili vzvodov, ki naj socialno in gospodarsko dvignejo našega človeka? Zakaj bi mu ne odprli vrat v šir, hram leote, ko ga vendar njegov darovi usposabljaajo za to?

Tako delo je v splošnem interesu in tem večje in boljše, če ga vršimo kot skromen stan nesebično, razžarjeni z ognjem kulturnih bojevnikov in v smereh, kakor nam jih črtajo kazalci civilizacije. Ne pozabimo, da je delo za bodočnost vedno borba s sedanjostjo, in da gre roko v roki z gospodarskim vedno tudi politični dvig. Toda gospodarski napredek ne prihaja sam od sebe, le v neznatnem strmcu in polagoma se giblje navzgor. Odvisen je predvsem od vzgoje k dejavnosti od praktične naobrazbe in od trdne, smotrene organizacije dela. Na tem trojnem borišču je velika prihodnostna naloga jugoslovanskega učiteljstva v monarhiji, v teh smereh realnega podrobnega dela je nujno potreben skupni nastop za bodočnost. In prvi korak k dosegu navedenih ciljev je, da se sami kot intelektualni sloj intelektualno strnemo, da ustnovimo samostojno urejevano revijo — čeprav za začetek najskromnejše oblike — ki naj se izdaja kot priloga jugoslovanskih učiteljskih listov. To je bil smisel predloga sežanskega učit. društva, in bo naš ceterum censeo doleži, da se ideja uresniči.

Revija bi morala biti seveda razumno urejevana. Deliti bi se morala v teoretični del s članki iz narodnega gospodarstva, socialne politike, vzgojeslovja, etike in estetike ter v praktični z živimi zgledi in s snovjo iz življenja. Le na ta način bi se

jugoslovansko učiteljstvo zbližalo in sporazumelo, da bi moglo enotno rešiti velike naloge po vojni.

Ce se trdi, da tak skupen list stane, potem je hiter odgovor le dokaz, kako malo se vidi dalekosežnost stvari same. Ali res nima jugoslovansko učiteljstvo dovolj sredstev za vzdrževanje? Treba je le stopiti v dogovor z učiteljskimi organizacijami med Hrvati in Srbi, pa se bodo našla, in se bo našel tudi način izvedbe tega vprašanja. Če pa se radi formalnih zaprek tako pripravljalo delo niti ne poskuša, potem je seveda vsaka naša organizacija nepotrebna in odveč, ker je le sama sebi namen, ne pa sredstvo boja in napredka.

Prpričani pa smo trdno, da imajo organizacije učiteljstva na našem jugu dovolj moči, da pokličejo v življenje tak skupen list, za katerega lep razvoj so dani vsi pogoji. Čas je, da gremo s svojih steza in poti, ki so se nam izgubljale izpod nog, preden smo kam prišli, na široko cesto, s katere imamo neoviran razgled. Morejo se dobiti sredstva za potrebni organ, morejo se zbrati sotrudniki, morejo se najti agilne roke.

In se morajo!

J. P.

Perspektiva mladih.

(Dalje.)

javnost. — Sola. — Narodnost. — Slovanstvo. — Jugoslovanstvo. — Samozobrazba. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokrazem. — Svetovno naziranje. — Sokolska ideja. — Stan in organizacije. — Vzajemnost in solidarnost.

GOSPODARSTVO.

Seznani se z našim narodnim gospodarskim problemom in položajem ter z vsemi sredstvi, ki so na razpolago za narodovo gospodarsko osamosvojitvev in za stanovsko gospodarsko osamosvojitvev, to bodi eden temeljnih smeri našega nujnega preokreta.

Kapitalizem je danes posegel v naš narod bolj nego je zmajal stremljenja velikih narodov; ubil mu je na mah domačo obn, na kateri je slonela življenska moč in od pomoček za pasivni del gospodarstva; ogroža ga še dalje in preti mu popolnoma razgibati ga in poseči v njega notranje socialno življenje ter vso socialno družbo, ves narod napraviti odvisen od kapitala drugih, tujih, večjih narodov. Ves boj za avtonomijo narodov leži v gospodarskem boju za osamosvojitvev izpod tujege kapitala, da ne bo gospodaroval nad nami tuji kapital in z njim tuji narod; boj za nadvlado med narodi je le tekmovalje med kapitalisti, zato je boj za samoodločbo tudi boj proti kapitalizmu.

Kapitalizem je danes usuznjil vse sloje in stanove socialne družbe in preti jim s popolno pogubo, ako se ti pravočasno ne zavede potrebe solidarnosti in ne ugonobe sami protekcionizma in razdora v lastnih vrstah, s katerimi sredstvom preprečuje kapitalizem vsak solidaren boj prizadetih slojev zoper njega; v mali sliki so to boji v posameznih slojih naroda, kar so v veliki obliki tam, kjer se bojujejo narodi za nadvlado in usuznjenje celega naroda z vsemi sloji skupaj; pri prvem boju izrablja in protežira sebi v korist posamezne osebe, kar v drugem slučaju cele stanove ali celo cele narode.

Zato je spoznati nujno potrebo, da se posveti socialnemu pritisku ista pozornost, kakor se jo stavi narodnemu pritisku nasproti ter se proglasi socialni boj za enako-

vreden z narodnostnim bojem; posebno je to pri našem narodu, ker so prizadeti vedno vsi stanovi naroda, in preti uradnistvu ista nevarnost in pomankanje, kakor delavcu in kmetu; zato je socialno-obrambni boj za vse isti, pa potem ce ga posamezni stanovi hočejo priznati ali pa ne.

In v isti ekstrem je zašlo učiteljstvo v svoji celokupnosti; na eni strani je poudarjalo svojo izkonišcanost od kapitalizma, ki si je tu nadel formo dežele in države, v principu je priznavalo, da je njega boj za socialno in eksistenco pravo enak qnemu delavcu in kmetu, na drugi strani se pa ni hotelo pridružiti njim, ker je hotelo biti protežirano in enako slojem buržoazije ter je nadalje služilo smotrom individualizma, ki je priznaval svobodo kapitalizmu; ker so mu njega liberalna načela oznanjala tudi v isti sapi »svobodo« narodnosne ideje in ki so bila nositelj nacionalne ideje hkrati. Narodnostni moment je prevladoval pred socialnim pritiskom in izkoriščanjem; sramoval se je imenovati — proletarca!

Naš narodni gospodarski problem ne leži samo v zasnovanju lastnih velikih podjetij, temveč leži v najširših dimenzijah v podrobnem organiziranem narodno-gospodarskem delu, da se dvigne celota z atomi, ki gospodarsko propadajo. Zato je potreba nekoga, ki seva — kot žile po vsem telesu človeka — do zadnje koče v narodu in ki bo vzel nalogo, pospeševati to gospodarsko delovanje in preprečeval nagajni gospodarski razpad naše celote; ki bo poznal sredstva, ki so protitež proti zlu, ki ga je rodil kapitalizem nad našim narodom, bo ljudstvu ta sredstva dajal na razpolaganje ter izkušal poživiti in dvigniti naš gospodarski organizem zopet v vseh panogah, ki so nam potrebne za našo samostojno narodno eksistenco; z vso energijo pa bo pobijal strup narodno-gospodarskega napredka — političsko strankarstvo pri narodno - gospodarskem, socialno-obrambnem delu.

Kakor je za narod nujno potrebno več gospodarske vzgoje in organizirane izobrazbe, tako je za učitelja še važnejše, da si jo pridobi in natančno prouči naše narodno in stanovsko gospodarstvo in njega potrebe. Učitelj, morda edini inteligent v okraju, mora stati vedno z dobrim svetom na strani ljudstvu in mora poznati poslovanje vseh panog gospodarstva, posebno zadružništva, ki bo temeljna ideja gospodarskega programa bodočnosti. V šoli se pač poučuje kmetijstvo, kar pa nikakor ne zadostuje, zakaj učitelj mora vedeti še nekoliko več, to namreč, kako se na najboljši način spravijo proizvodi v denar, poznati mora zadružništvo in druge gospodarske panoge, ker rešitev našega naroda je le možna potom gospodarske osamosvojitve, potem šele ga je mogoče umestveno in moralno dvigniti, če stoji gospodarsko na lastnih nogah.

Zakaj smo propadali v narodnostnem oziru skoro na vsej črti? Kje tiči vzrok uspehom naših narodnih nasprotnikov? V tem, da nas gospodarsko daleko nadkajujejo, ker slovenskega naroda ne podjajajo tuje ideje, temveč tuji kapital!

Toga nam navdaja srce, ko vidimo zlasti na mejah toliko renegatstva in ga proklinjamo! Ni pa se čuditi temu odpadnistvu, če pomislimo, da je temu kriva gospodarska in socialna odvisnost nas od narodnega nasprotnika. Z gospodarskim in socialnim izboljšanjem se vtihotapi v našega narodnega mejaša tuji duh, tuje nacionalne ideje.

In kdo lažje bi prišel s podrobnim gospodarskim delom orat ledino v drugo